



## HORIZONT 2021/6

Migrációkutató Intézet

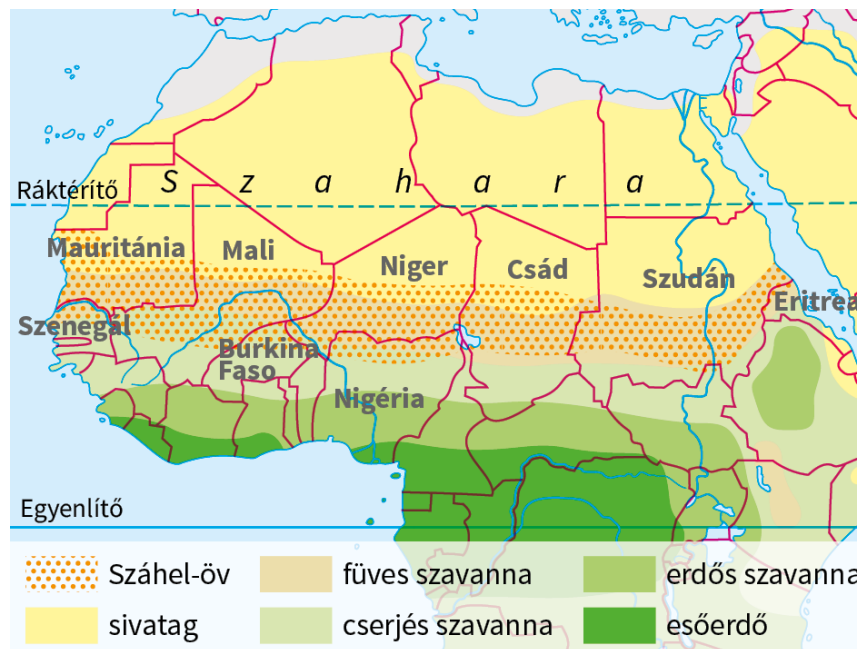
Tóth Klaudia: *Migrációs mintázatok a Száhel-övezetben*

2021.03.11.

## Tóth Klaudia: Migrációs mintázatok a Száhel-övezetben

### 1. BEVEZETÉS

A Száhel-övezet (1. ábra) Afrika egyik legváltozatosabb régiója, hiszen északról a Szahara perzselő és mindent beborító dűnéi határolják, délről pedig füves, erdős szavannák. Egyfajta átmeneti pufferzóna, amely mind környezeti, mind társadalmi szempontból választóvonalnak számít. Ebben a térségben található számos olyan állam, amely kiugróan magas termékenységi rátával rendelkezik és itt vannak jellemzően azok az országok is, amelyekben a szélsőséges dzsihádisták szervezetek kegyetlen pusztításokat hajtanak végre.



1. ábra Környezeti megosztottság Afrika szívében<sup>1</sup>

<sup>1</sup> NKP 2021.

## ABSZTRAKT

Az ENSZ számításai szerint 2100-ban a Föld lakosságának több mint 43 százaléka afrikai lesz. Felmerülhet a kérdés, hogy a kontinens szociális és környezeti adottságai mennyire lesznek képesek a kontinensen tartani a felnövekvő generációkat, illetve milyen jövőképet remélhet az, aki otthon marad. A Migrációkutató Intézet elemzésében azt vizsgálja, hogy a társadalmi, gazdasági, környezeti, biztonsági trendek miként befolyásolják a Száhelre jellemző migrációs mintázatokat. Elmondható, hogy a térség egy igen dinamikus átalakuláson megy keresztül, amely közvetve az európai földrész sorsát is befolyásolja.

A népességrobbanás, a különböző biztonsági kihívások, a kíméletlen aszályok és az özönvíz-szerű esőzések képében megjelenő klímaváltozás mind aláássa a Száhel stabilitását. Jól látható tehát, hogy az egyre romló körülmények miatt egyre nehezebb a megfelelő létfeltételeket biztosítani, emiatt a térségre jellemző migrációs mintázatok átalakulásának vizsgálata aktuális és indokolt kutatási irány.



2. ábra A Száhel-övezetet sújtó problémák<sup>2</sup>

Fontos megjegyezni, hogy a Száhel-övezet mindig is egy dinamikus migrációs jellemzőkkel rendelkező régió volt. Az itt élők 70-80 százaléka állattartásból és földművelésből tartja fenn magát, amely arra kényszeríti a közösségeket, hogy folyamatos vándorlásban legyenek. A száraz és esős időszakokhoz alkalmazkodva a migráció létszükségletet jelent, nem pedig opciót. Az elmúlt évtizedekben azonban egy másik szempont is bekerült az elvándorlást beindító tényezők sorába. Ez pedig nem más, mint az aszályok, árvizek, extrém hóhullámok és időjárási események előli menekülés faktora. A klimatikus nézőpontra kívül szintén felmerül a biztonság kérdése, hiszen a létfenyegetettség és a radikális csoportok megjelenése és térhódítása mindenképp számottevő a Száhel-övezetben. A kormányzatok sikertelen politikája, a reményvesztettség-

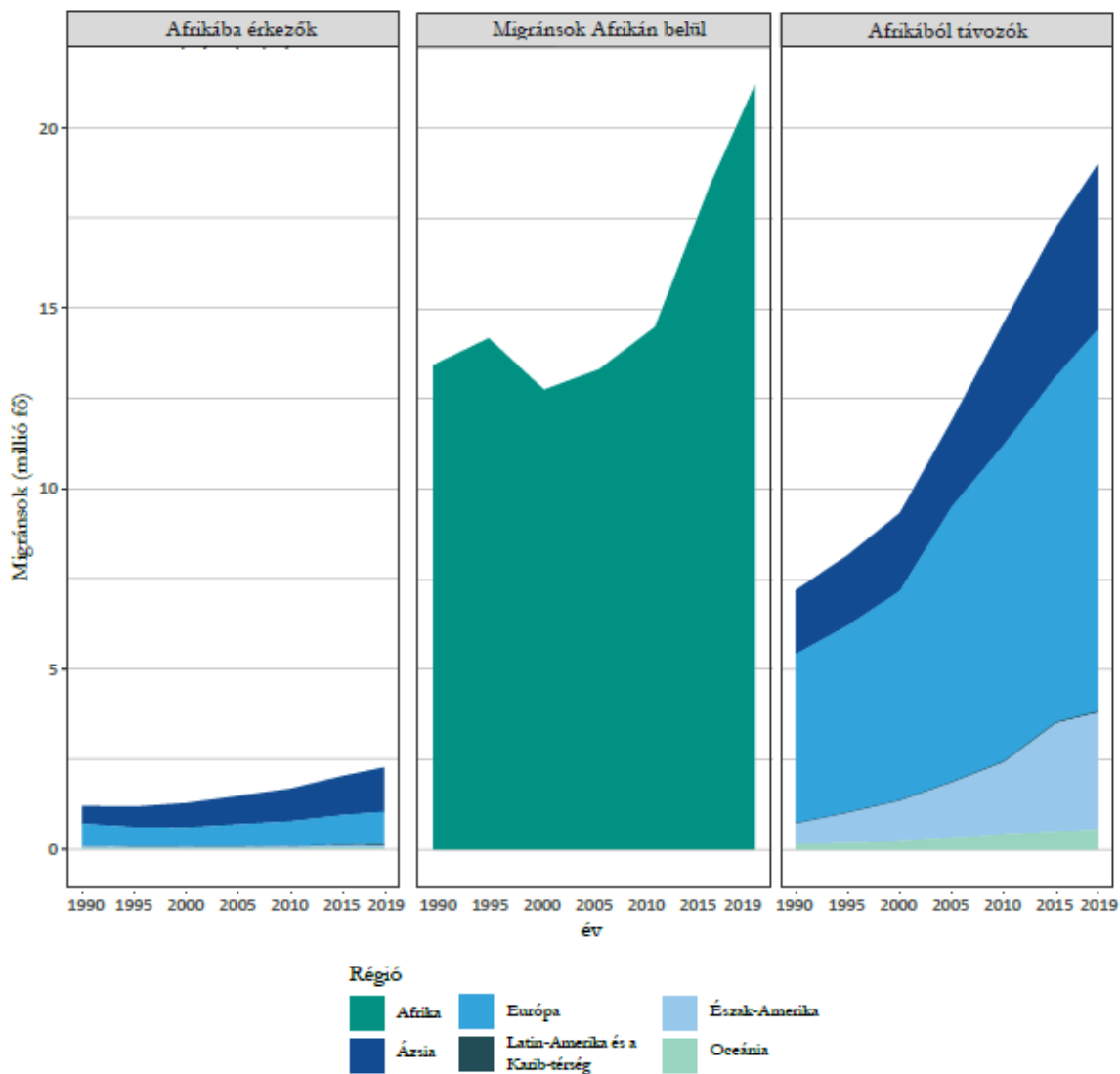
<sup>2</sup> Uo.

érzet és a bizonytalan jövőkép megléte mind ráerősítenek az elvándorlás gondolatára, ezzel még sérülékenyebbé téve a térség társadalmi szektorát. A destabilizált gazdasági környezet, illetve a sok helyen extrém példákkal szolgáló populációs és demográfiai adatok sem ösztönzik a fiatalokat a maradásra. Ezek a problémák egymásra épülnek és függőségi viszonyba kerülnek. Egyetlen elem sérülése az egész rendszerre kihat, ezért is ennyire instabil ez a rendszer.

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) által kiadott World Migration Report 2020 című jelentésben megdöbbentő adatokat lehet olvasni az aktuális migrációs trendekkel kapcsolatban. A kiadvány szerint 2019-ben körülbelül 272 millió fő nemzetközi migráns volt a világban, ami a Föld összlakosságának mintegy 3,5 százaléka. Az elvándorlók többsége gazdasági érdekből hagyja hátra otthonát. A 3. ábráról leolvasható, hogy 2019-ben több mint 21 millió afrikai élt lakhelyétől távol, a kontinens más részén. Az is látszik, hogy 2000 óta igen élénkké vált a regionális vándorlás, valamint 2019-ben az afrikai születésű, de külföldön élő személyek leginkább Európában (10,6 millió fő), Ázsiában (4,6 millió fő) és Észak-Amerikában (3,2 millió fő) telepedtek le.<sup>3</sup>

---

<sup>3</sup> IOM 2020.



3. ábra Afrikába érkező, Afrikából távozó és a földrészen belüli migránsok száma 1990-2019 között<sup>4</sup>

A Száhelre fókuszálva a következőkben három perspektívából elemezzük a migráció kérdését: tradicionális és nem tradicionális vándorlás; országhatárokon belüli és országhatárokat átlépő migráció; Európába irányuló elvándorlás.

<sup>4</sup> IOM 2020. 55. oldal alapján saját szerkesztés



## 2. TRADICIONÁLIS ÉS NEM HAGYOMÁNYOS TRENDEK

A Száhel-övezet kapcsán az ott élők életstílusa alapján kétféle migrációs típusról lehet beszélni. Az egyik a tradicionális, a másik a nem hagyományos migráció. A kezdetek óta egyfajta pozitív adaptációs stratégiaként számontartott cirkulációs, évszakokat lekövető vándorlás a pásztorkodás alapvető jellemzője. A hagyományos, észak-dél irányú migráció mellett a munkakeresés miatti elvándorlás is egyre gyakoribbá vált. Nem ritka, hogy a farmerek azért hagyják el otthonaikat, hogy időszakos munkát találjanak, vagy épp fejlesszék más jellegű képességeiket (pl. szakma kitanulása). Tipikusan szezonális munkavégzés célú migráció az, amikor Mali, Mauritánia, Niger száraz területeiről Elefántcsontpart, Ghána, Nigéria vagy Szenegál ültetvényeire, bányáiba mennek dolgozni a férfiak. A halászat kapcsán is megemlítendő, hogy mind a belföldi, mind a tengerparti vándorlás jellemző a jobb halászati helyek, az ideálisabb piaci feltételek, vagy épp a szezonális munkalehetőségek keresése miatt. Nigéria egyik halászattal foglalkozó közösségében bevett szokássá vált, hogy a fiatal férfiak hónapokra, vagy akár évekre is távol kerülnek családjuktól azért, hogy Dakarbán gyűjtsenek pénzt halászatból.<sup>5</sup>

Ez a rövidebb időtartamú munkavégzés céljából végrehajtott migráció számos család számára a biztos bevételt jelenti. A folyamat velejárója az is, hogy egyre szembetűnőbbé vált a bevételdiverzifikáció, illetve a hazatérők olyan tapasztalatokkal és képességekkel gyarapodtak, amelyeket gyakran a közösségeknek is átadtak. A koronavírus-járvány előtti nyitott határok és a szabad munkaerő, illetve termékáramlás jegyében az ECOWAS<sup>6</sup> 1979-ben megszüntette a rövid lejáratú vízumokat.<sup>7</sup> Oli Brown kutató elemzéséből kiolvasható, hogy akik leginkább rászorulnának a külföldi munkavállalásra, azok nem tudnak elvándorolni anyagi helyzetük miatt. A Nemzetközi Migrációs Szervezet által publikált egyik tanulmányban az szerepel, hogy Burkina Fasóban a rendszeres jelentkező aszályok okán menetrendszerűen megemelkednek az élelmiszerárak, ami miatt az ott élőknek többet kell költeniük élelmiszer-jellegű kiadásokra ahelyett, hogy

---

<sup>5</sup> UNEP 2011.

<sup>6</sup> ECOWAS: A Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségének célja a partnerországok gazdasági kooperációjának fejlesztése, a kereskedelmi kapcsolatok bővítése.

<sup>7</sup> ADEPOJU–BOULTON–LEVIN 2010.

hosszabb távú élethelyzetüket átgondolva elvándorolnának egy jobb környezeti feltételekkel rendelkező régióba.<sup>8</sup>

A migráció természetét vizsgálva az rajzolódik ki, hogy inkább jellemző a regionális vándorlás, mint a világ más részeibe történő kijutás. Nem mellékes tényező az sem, hogy a Száhel-övezet középső része tradicionálisan és szervesen is összekapcsolódik a nyugat-afrikai régióval, hiszen a transzhumáló pásztorkodás számos útvonala követi le az észak-dél, kelet-nyugat tengelyt. A Burkina Fasóból, Ghánából, Guineából, Maliból, Mauritániából és Nigerből származó összes elvándorlónak a kétharmada nem mozdul ki a nyugat-afrikai térségből.<sup>9</sup>

A munkavégzés céljából történő migráció mellett a környezeti feltételek változása miatti és egyéb biztonságpolitikai relevanciájú elvándorlást is meg kell említeni. Ezek már nem önkéntes folyamatok, hanem a hétköznapi életkörülményeket befolyásoló külső tényezők. A Nigéria-Niger-Csád-Kamerun területén tevékenykedő Boko Haram vagy más, dzsihádisták csoportok mind potenciális veszélyt jelentenek. Meg kell említeni azonban, hogy a szakirodalom véleménye megoszlik abban a tekintetben, hogy a klímaváltozás közvetlenül generálhat-e fegyveres konfliktusokat. A legtöbb szakember egyetért abban, hogy a klímaváltozás ráerősít az aktuális háborúkat, ellentétek intenzitására, de kizárólag bizonyos feltételek egyidejű jelenlétekor okozhat közvetlenül erőszakos összetűzést.

Tor A. Benjaminsen klímakutató professzor például empirikus megfigyelésekre alapozva azt állítja, hogy az erőforrások hiánya és a konfliktusok kapcsolata megkérdőjelezhető. Úgy látja, hogy a Száhel középső részén leginkább a történelmi és a politikai történések okolhatók az ellentétek kialakulása miatt. Felveti, hogy sokszor olyan jogszabályokat hoznak a politikusok, amelyek még jobban marginalizálják a pásztorkodással foglalkozó közösségeket. Szerinte Maliban a pásztorok politikai kirekesztése és a farmerek favorizálása volt az, amely kirobbantotta az 1990-es évek elején a polgárháborút, majd 2012-ben is ez a folyamat ismétlődött meg. Sok

---

<sup>8</sup> IOM 2009.

<sup>9</sup> IOM 2008.

fiatal tuareg férfi emiatt inkább úgy döntött, hogy Líbiába menekül, s ott félkatonai szervezetekhez csatlakozva próbáltak megélhetést szerezni. Már korábban is érezhető volt, hogy a kormány modernizációs törekvései és a letelepedett életmód preferálása sokakat lehetetlen helyzetbe fog lökni, ezzel is kihatva a regionális biztonsági kérdésekre. Benjaminsen szerint a szárazságok és az árvizek ráerősíthetnek a meglévő problémákra, de a földviták és a konfliktusok leginkább történelmi vagy politikai gyökerekkel rendelkeznek. Úgy véli, hogy a globális felmelegedés és klímaváltozás jelen korunk egyik legkomolyabb kihívása, azonban megkérdőjelezhető lenne az a mondat, miszerint a Száhelben zajló konfliktusokért az éghajlatváltozást kellene egyedül okolni.<sup>10</sup>

Egy másik tanulmányában a professzor konkrét bírósági eseteket vizsgál annak érdekében, hogy alátámassza állítását. A kiválasztott helyszín egy a belső Niger-deltában elterülő, Malihoz tartozó terület. Ez egy olyan földfelszíni vízforrásokkal rendelkező térség, amely a száraz szavannás régió közepén helyezkedik el, ezért a rizstermelő farmerek, pásztorok, halászok kedvelt helye. A földhasználati viták itt gyakoriak, hiszen az állattartás, az öntözés és a halászat is igényli az efféle területet. Benjaminsen analízise két elemből áll. Az első egy olyan 800 esetet vizsgáló adatbázis, amely Sévaré település fellebbviteli bíróságának azon kiválasztott jogeseteit tartalmazza, amelyeknél a vád jogalapját az erőszak nélküli földhasználati viták adták. Ezeket az ügyeket az akkori időjárási körülményekhez és eseményekhez hasonlította, időbeli egyezést keresve. A vizsgált időszak 1992-től 2009-ig terjedt. A kutatás végeredménye az lett, hogy csak kevés átfedési pontot talált a kedvezőtlen időjárási események ideje és a bírósági ügyek kezdetének időpontja között.<sup>11</sup>

Diana Hummel és Stefan Liehr közvélemény-kutatásából az derül ki, hogy Szenegálból és Maliból döntően a munkakeresés és a jobb jövedelmi környezet kialakítása miatt vándorolnak el. A felmérésben közel 800 főt kérdeztek meg a témáról.<sup>12</sup>

---

<sup>10</sup> BENJAMINSEN 2016.

<sup>11</sup> Uo.

<sup>12</sup> HUMMEL–LIEHR 2015.



Sok kutató ugyanakkor úgy véli, hogy a környezeti feltételek megváltozása direkt módon is kihat a konfliktusok kialakulására. Jyoti Jaggernath szerint Szudánban 30 év alatt 30 százalékkal csökkent az éves átlagos csapadékmennyiség, amely a későbbiek során hozzájárult a darfúri konfliktus kirobbanásához. A környezeti konfliktusokat kiváltó okként leginkább a stratégiai erőforrások feletti ellenőrzési szándék nevezhető meg. Úgy gondolja, hogy a konfliktusok és a klímaváltozás között szoros kapcsolat alakult ki, amely hosszú távon a nőkre és a gyermekekre lesz leginkább negatív hatással. Nekik olyan létbizonytalansági tényezőkkel kell majd szembenézniük, mint a vízhiány, a betegségek, az élelmiszerhiány és a férjek távolmaradása miatti félelemérzet.<sup>13</sup>

### 3. VIDÉK–VÁROS MIGRÁCIÓ

A következőkben a vidék-város migrációs trendeket tekintjük át. Kempe Ronald Hope tanulmánya szerint a környezeti stressz nagyban hozzájárul a vidéki-városi migrációs trendek erősödéséhez. Nemcsak a Száhel-övezetre jellemző az urbanizáció, hanem Afrika több pontján is hódít ez az áttelepülési folyamat. A klímaváltozás a múltban is hozzájárult – és a jövőben még inkább hozzá fog járulni – a kontinensen belüli migráció erősödéséhez, ám a kontinenst elhagyó vándorlók száma is emelkedni fog a professzor szerint. A negatív hatással bíró környezeti jelenségek és időjárási anomáliák szinte kilökik vidékről a mezőgazdálkodással foglalkozó embereket és a városok felé nyomják őket. A probléma azonban nem újkeletű. Már az 1970-es, 1980-as években Burkina Fasóban megfigyelték, hogy a nagy szárazságok idején egyre intenzívebbé vált a munkavégzés céljából megtett elvándorlás a városi, urbánus területek felé.<sup>14</sup> A szerző úgy látja, hogy várhatóan akkor lesz intenzívebb az elvándorlási kedv a vidéki helyszínekről, amikor a környezeti stressz ideje egybeesik a gazdasági vagy társadalmi stresszorokkal. Egy érdekes megfigyelés keretében kimutatták, hogy például akkor, amikor a Száhel nyugati részein nem pusztít kegyetlen szárazság, a családok fiatal tagjai nem vándorolnak túl messze szülőföldjüktől. A szezonális munkavállalással elkerülik azt, hogy a család terhére legyenek étkezés szempontjából, továbbá a hazaküldött pénzüsszegekkel támogatni is tudják rokonaikat.

---

<sup>13</sup> JAGGERNATH 2014.

<sup>14</sup> HENRY–SCHOUAKER–BEAUCHEMIN 2004.

Az időjárási anomáliák kitolódásával és az átalakuló éghajlatváltozási mintázatok miatt vélhetően sokan rászorulnak majd arra a későbbiek során, hogy hosszabb ideig maradjanak távol családjuktól, vagy akár végleg elköltözzenek otthonról.<sup>15</sup> Egy csádi megkérdezett így nyilatkozott a migrációs kényszerről: „*A migráció manapság egy megkerülhetetlen módszerré vált számunkra az alkalmazkodási folyamat során. A túlélés érdekében nekünk és állatainknak is folyamatosan úton kell lennünk, minden veszély és kockázat ellenére. Nekünk ez az adaptációs technikánk. Ez nekünk mindig is jól ment, ám ha a jövőben nem tudunk békében és biztonságban élni, akkor valószínűleg a városokba települt munkanélküliek csoportjához kell majd csatlakoznunk.*”<sup>16</sup>

A fentiekén kívül azonban egy másik faktor is közbeszól a városi migráció kapcsán. Az International Crisis Group értesülései szerint a hatósági, kormányközi és nemzetközi támogatás segítségével egyre több radikális iszlamista csoportot ki tudtak szorítani kulcsfontosságú városokból a Száhel területén. Ez azonban egyúttal azt is jelenti, hogy a vidéki falvak és községek még kiszámíthatatlanabb helyzetbe sodródtak. A dzsihádisták fosztogatásai és merényletei pedig regionális szinten növelhetik meg a kényszerített elvándorláshoz köthető számadatokat. Az elmúlt években az erőszak és a bizonytalanság miatt megszámlálhatatlan mennyiségű falu néptelenedett el, a termőföldek pedig sok helyen gazdátlanul hevernek.<sup>17</sup>

A vidéki településekből a városokba irányuló áttelepülés főként a fejlődő országokra jellemző. A globalizálódás hatására a kommunikáció, a közlekedés és az információcsere mindenhol gyorsabb és olcsóbb lesz, ezért várhatóan egyre többen hagyják el a rurális területeket és próbálnak szerencsét a városokban az elkövetkező évek során. Ez nagyjából azt jelenti, hogy az előttünk álló 10 évben ismét több mint 50 millió ember hagyhatja el vidéki otthonát városi újratekérésért.<sup>18</sup>

---

<sup>15</sup> HOPE 2009.

<sup>16</sup> CLIMATE MIGRATION 2013.

<sup>17</sup> JEZEQUEL–FOUCHER 2017.

<sup>18</sup> TARRÓSY–GLIED–VÖRÖS 2016.

#### 4. ORSZÁGHATÁROKON BELÜLI ÉS ORSZÁGHATÁROKAT ÁTLÉPŐ MIGRÁCIÓS TRENDEK

A következőkben a Száhel kapcsán arra szeretnénk rávilágítani, hogy mi kényszeríti leginkább az országokon belüli és az országhatárokat átlépő migrációs folyamatokat. Az ENSZ Mene-kültügyi Főbiztossága egyenesen humanitárius katasztrófaként aposztrofálja a térségben zajló folyamatokat. Jelentéseik szerint a Száhel nyugati és középső részein – Burkina Fasóban, Mali-ban és Nigerben – súlyos humanitárius és biztonsági válság alakult ki. A térségben tömeges kitelepítések zajlanak, amelynek nagy részét a fegyveres szereplők által a polgári lakosság ellen elkövetett intenzív és nagyrészt válogatás nélküli erőszak hajtja. Ezzel párhuzamosan az orszá-gon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerülők száma is meredeken növekszik. A konfliktushely-zetek miatt a szomszédos országokba való migrálás tehát egyre gyakoribbá vált, sőt, fennáll annak a kockázata, hogy ez a trend áttérjed Benin, Elefántcsontpart, Ghána és Togo területeire is. Ebben a régióban mintegy 1,5 millió belső menekült (IDP) személy található, több mint 820 ezren váltak nemzetközi menekültté és közel 106 ezren vannak azok, akik szinte bármelyik nap útnak indulhatnak a körülmények romlása esetén.<sup>19</sup>

A Száhel középső magterületén található Csád-medencében szintén egymásra ható, eszkalálódó folyamatok figyelhetők meg. Égető problémává vált a Csád-tó kiszáradása, hiszen közel 30-40 millió fő túlélése függ a víztől (halászat, öntözés, mindennapos használat). Ezenfelül a Boko Haram dzsihadista csoport támadásai, az önkéntes merényletek, emberrablások, brutális rob-bantások a medence legnagyobb biztonsági kihívásává tették a szervezetet. Annak ellenére, hogy „2017 elején egyetlen olyan ország sem látszott a kontinensen, amely esetében reális közelségben lett volna egy dzsihadista hatalomátvétel”, a terrorista csoportok mégis konkrét régiókat képesek paralizálni.<sup>20</sup> A Boko Haram támadásai miatt eddig mintegy 2,5-3 millió fő kényszerült otthona elhagyására Nigéria, Csád, Kamerun és Niger területein.<sup>21</sup> Legtöbbjük különféle befogadóköz-

---

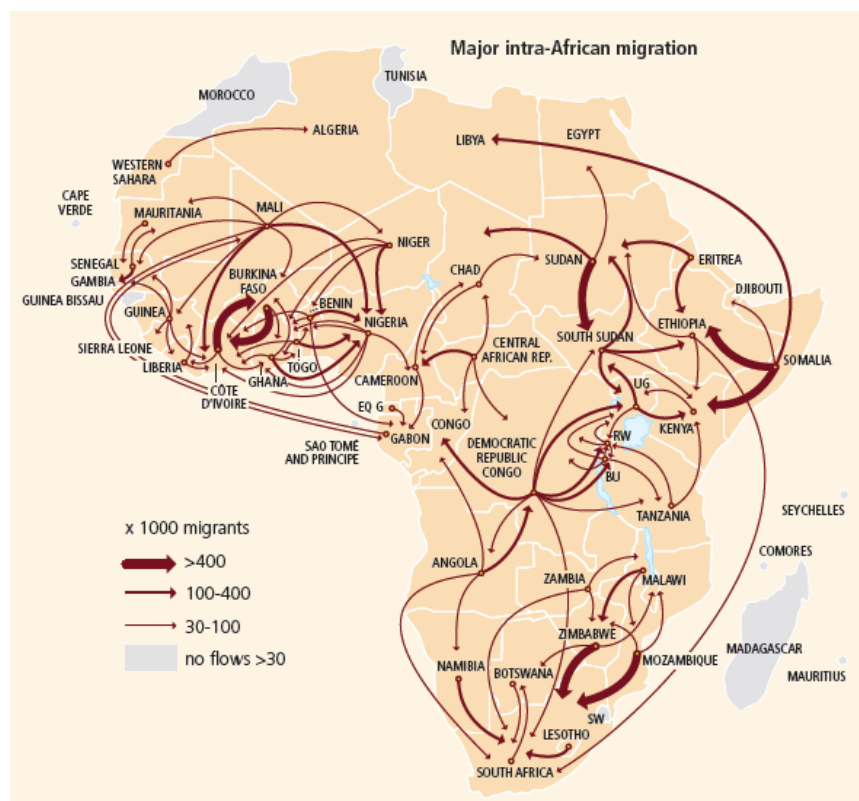
<sup>19</sup> UNHCR 2020.

<sup>20</sup> MARSAI–TRESZKAI 2019.

<sup>21</sup> GLOBAL CONFLICT TRACKER 2019.

pontokban, menekülttáborokban talált új lakhelyet. A fegyveres konfliktuson kívül a megfékezhetetlen áradások sok esetben okoztak természeti katasztrófát Niger-szerte, míg Csádban és Nigériában az elsivatagosodás okoz súlyos gondokat.

Az Africa Center for Strategic Studies kutatóintézet a COVID-19 helyzetre reflektálva hangsúlyozta, hogy 2020-ban az 54 afrikai országból 43-ban bevezetett határlezárások jelentős mértékben megnehezítették azok dolgát, akik regionális szinten rendszeresen utaztak munka miatt. Ez sokakat arra sarkallt, hogy illegális módon, nem biztonságos útvonalakat használva érjenek el célállomásukhoz. Hozzáteszik, hogy az afrikai migránsok túlnyomó többsége rövid idejű utazást hajt végre más afrikai ország felé.<sup>22</sup>



4. ábra Legfontosabb intrakontinentális migrációs útvonalak Afrikában<sup>23</sup>

A Száhel-övezetben egyre több migrációs hotspot alakul ki, amelyek egyfajta központi helyként szolgálnak egy-egy migrációs útvonalon. Ezek olyan forgalmas átkelőhelyek, erőforrás-centrumok, amelyeket a legtöbb embercsempész útba ejt, mert itt tud például élelmiszert, benzint

<sup>22</sup> AFRICA CENTER FOR STRATEGIC STUDIES 2020.

<sup>23</sup> DIETZ–KAAG–VINK 2015.

beszerezni. A legtöbb hotspot egyébként az illegális tevékenységek melegágyaként is szolgál: jellemzően itt zajlanak le az ember-, fegyver- és drogkereskedelemhez kapcsolódó törvényellenes tevékenységek is.

## 5. A CÉLPONT: EURÓPA

A vidéki-városi migrációs trendek, illetve az országhatárokon belüli és kívüli vándorlási folyamatok elemzése után fontosnak tartom az Európába érkező afrikaiak számarányát is bemutatni. Fontos rámutatnunk, hogy nem a XXI. században kezdődött az afrikai kontinensről Európa felé irányuló migráció. Már a kolonizációs időszak után egyre többen döntöttek úgy, hogy Európában próbálnak szerencsét. Az 1960-as és 1970-es években lezajlott függetlenedési folyamat után az afrikai lakosok több hullámban indultak meg a fekete kontinens államaiból különböző nyugat-európai országok felé. A mai adatokból az is kivehető, hogy a szubszaharai térségből sokan először Marokkó, Algéria, Tunézia, Líbia, Egyiptom területeire próbálnak átjutni, így ezek az országok az elmúlt évtizedek alatt állandó tranzitpontokká váltak a Földközi-tengeren való átkelés előtt.<sup>24</sup> Nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy „*az arab tavasz kitörése előtt az észak-afrikai rezsimek stabil déli védőövet jelentettek Európa számára az illegális bevándorlással szemben*” – írja Marsai Viktor.<sup>25</sup> Érdekesség, hogy „*2011-ben az észak-afrikai migránsok 90%-a Afrikán kívül, főleg Európában kereste a boldogulást, addig a Szaharától délre elindulók kétharmada csupán a szomszédos országig jutott.*”<sup>26</sup> Az azóta eltelt tíz év eseményei – és kiváltképp a 2015-ös válság – alapján elmondható, hogy az embercsempész-hálózatok megerősödése, az információ terjedésének felgyorsulása és a különféle propagandatevékenységek miatt már egyre többen vágnak neki az Európába vezető útnak.<sup>27</sup>

Diana Hummel, Martin Doevenspeck, Cyrus Samimi megfigyelései arra világítanak rá, hogy évről évre emelkedik a szubszaharai részekről érkezők száma, azonban a Maghreb-térségből, vagy épp a Közel-Keletről érkezők száma még mindig sokkal jelentősebb. Kiegészítésként még

---

<sup>24</sup> TARRÓSY ISTVÁN, GLIED VIKTOR, VÖRÖS ZOLTÁN 2016.

<sup>25</sup> MARSAI 2016, 118.

<sup>26</sup> MARSAI 2016, 100.

<sup>27</sup> MARSAI 2017.

azt is hozzáteszik, hogy nem Európa szolgál kizárólag migrációs célpontként, hanem jelentős az Észak-Amerikába, Ázsiába és az Öböl-országok irányába tartók száma is. Megállapítják, hogy napjainkban azért jelentős a Nyugat-Száhelből Európába tartó elvándorlók száma, mivel Elefántcsontpart és Líbia összezuhanása után nem maradt más alternatívájuk az ott lakóknak.<sup>28</sup>

## 6. ÖSSZEFOGLALÁS

Az elemzés összegzéseként Marsai Viktor gondolatait idézném, aki a Száhel jövője kapcsán a következőképp fogalmaz: *„A robbanás szempontjából a legveszélyesebb a Száhel-övezet. A túlnépesedés itt találkozik igazán a klímaváltozással, eközben pedig a gazdasági fejlődés esélye csekély már csak a régió szerencsétlen földrajzi helyzete miatt is. Nem nagyon látszik, hogy mi az út előre. A Száhel nagy része a világgazdaság vérkeringésétől távoli, elzárt terület. A legtöbb térségbeli országnak nincs tengerpartja, kikötője. Súlyos belső iszlamista kihívással, radikalizációval küzdenek, és sok országban az etnikai ellentétek is éleződnek.”<sup>29</sup>*

Ezzel párhuzamosan az is látható, hogy a térségben élők zöme – egyéni kapacitásokhoz mérten – igyekszik a megfelelő adaptációs technikákat megtalálni és alkalmazkodni a felmerülő kihívásokhoz. A helyi közösségek között igen gyakori a jó gyakorlatok és technikák átadása például a fenntartható öntözési vagy földművelési témakörök kapcsán. Nem elhanyagolható a nemzetközi közösség munkája sem, amely Száhel-szerte komoly forrásokat biztosít az ott lakók számára. A térség jövője kapcsán kulcsfontosságú lesz, hogy a puha erőforrásokért – szántóföld, víz, élelmiszer – folytatott harcok mennyire éleződnek ki, illetve a kormányok mennyire lesznek képesek a társadalmon belül jelentkező feszültségeket kezelni. A Száhel migráció szempontjából egy olyan bomba, amely bármikor robbanhat, hiszen a kilátástalan körülmények között sínylődő fiatalok millió bármikor úgy dönthetnek, hogy hazájukat hátrahagyva más kontinensen próbálnak szerencsét.

<sup>28</sup> HUMMEL–DOEVENSPECK–SAMIMI 2012.

<sup>29</sup> MANDINER 2020.



## FELHASZNÁLT IRODALOM

- ADEPOJU, Aderanti – BOULTON, Alistair – LEVIN, Mariah (2010): *Promoting Integration Through Mobility: Free Movement Under ECOWAS*. Refugee Survey Quarterly, Vol. 29., Iss. 3. 120-144. oldal
- AFRICA CENTER FOR STRATEGIC STUDIES (2020): *African Migration Trends to Watch in 2021*. Forrás: <https://africacenter.org/spotlight/african-migration-trends-to-watch-in-2021/> (Megtekintve: 2021.03.07.)
- BENJAMINSEN, Tor A. (2016): *Does climate change cause conflicts in the Sabel?* International Institute for Environment and Development. Forrás: <https://www.iied.org/does-climate-change-cause-conflicts-sahel> (Megtekintve: 2021.03.07.)
- CLIMATE MIGRATION (2013): *Moving stories: the Sabel*. Forrás: <http://climatemigration.org.uk/moving-stories-the-sahel/> (Megtekintve: 2021.03.10.)
- DIETZ, Ton – KAAG, Mayke – VINK, Nel de (2015): *International migration, emigration 2015*, Leiden: African Studies Centre Leiden, Thematic Map 17.
- GLOBAL CONFLICT TRACKER (2019): *Boko Haram Nigeria*. Forrás: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/boko-haram-nigeria> (Megtekintve: 2021.03.10.)
- HENRY, Sabine – SCHOUMAKER, Bruno – BEAUCHEMIN, Cris (2004): *The Impact of Rainfall on the First Out-Migration: A Multilevel Event-History Analysis in Burkina Faso*, Population and Environment, Vol. 25, Iss. 5. 423-460. oldal
- HOPE, Kempe Ronald (2009): *Climate change and poverty in Africa*, International Journal of Sustainable Development & World Ecology. Vol. 16., Iss. 6. 451-461. oldal
- HUMMEL, Diana – DOEVENSPECK, Martin – SAMIMI, Cyrus (2012): *Climate Change, Environment and Migration in the Sabel*. Frankfurt, 38-39. oldal
- HUMMEL, Diana – LIEHR, Stefan (2015): *Migration in the West African Sabel - more than a response to climate change*. Institute for Social-Ecological Research, 2. oldal
- IOM (2008): *Irregular migration from West Africa to the Maghreb and the European Union: An overview of recent trends*
- IOM (2009): *Migration, environment and climate change: Assessing the evidence*. 72-73. oldal
- JAGGERNATH, Jyoti (2014): *Women, climate change and environmentally induced conflicts in Africa*. Agenda, Vol. 28, Iss. 3. 90-101. oldal

- JEZEQUEL, Jean-Hervé – FOUCHER, Vincent (2017): *Forced out of Towns in the Sahel, Africa's Jihadists Go Rural*. Forrás: <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/mali/forced-out-towns-sahel-africas-jihadists-go-rural> (Megtekintve: 2021.03.10.)
- MANDINER (2020): *Több tízmillió ember fogja elhagyni Afrikát – Marsai Viktor a Mandinernek*. Forrás: [https://mandiner.hu/cikk/20200330\\_tobb\\_tizmillio\\_ember\\_fogja\\_elhagyni\\_afrikat\\_marsai\\_viktor\\_a\\_mandinernek](https://mandiner.hu/cikk/20200330_tobb_tizmillio_ember_fogja_elhagyni_afrikat_marsai_viktor_a_mandinernek) (Megtekintve: 2021.03.07.)
- MARSAI Viktor (2016): *A migrációs diskurzus margójára – Afrika mint kibocsátó régió*. Nemzet és Biztonság 2016/4. szám, 100.; 118. oldal
- MARSAI Viktor (2017): *A migrációs diskurzus margójára III – A líbiai válság az európai migráció tükrében*. Nemzet és Biztonság 2017/1. szám, 129. oldal
- MARSAI Viktor – Treszkai Ákos (2019): *Radikális iszlamista csoportok az afrikai kontinensen*. In: *Afrika a globalizált világban - lehetőségek és kihívások* (szerk.: Marsai Viktor), Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 268. oldal
- NKP (2021): *Az átmeneti öv és a monszunvidék*. Forrás: [https://www.nkp.hu/tankonyv/foldrajz\\_9/lecke\\_05\\_003](https://www.nkp.hu/tankonyv/foldrajz_9/lecke_05_003) (Megtekintve: 2021.03.07.)
- TARRÓSY István – GLIED Viktor – VÖRÖS Zoltán (2016): *Migráció a 21. században*. Publikon, Pécs, 235., 244. oldal
- UNEP (2011): *Livelihood Security: Climate Change, Conflict And Migration In The Sahel*. Forrás: <http://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/8032> (Megtekintve: 2021.03.07.)
- UNHCR (2020): *Sahel crisis*. Forrás: <https://reliefweb.int/report/burkina-faso/sahel-crisis-2020-responding-urgent-needs-refugees-internally-displaced> (Megtekintve: 2021.03.10.)

## HORIZONT

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata



Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Kóczán András

Lektorálta: Marsai Viktor

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: [info@migraciokutato.hu](mailto:info@migraciokutato.hu)

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Tóth Klaudia, 2021

© Migrációkutató Intézet, 2021

ISSN 2677-1780